Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 14 ОКТЯБРЬ, 1989 ШУ. ★ № 123 (7781). ★ Мах 3 кеп.

ЛОАРХІАМЕ ОБЪЕКТ ХЬАЛЪЕЧА

Ункх тІеххьарча шерашка къаьстта сиха дегІаухаш, тоалуш, хозлуш хьайоагІа Нохч-ГІалгІайчен столица город Грозный. Укхаза дукха хьалденнад наха чубаха цІенош, школаш, берий бешамаш, больницаш, кхыйола соцкультбыта объекташ. Царех цаІ я городерча Киевская улицагІа хьалъеш латта 280 бера моттиг хургйола берий беш-ясли. Из хьалъе йолаяьй 1988 шера. ХІаьта из лоархІаме гІишло хьалъяь йисте а яьккха, эксплуатаце дІаяла езаш я укх шера йиълагІа квартал чанкхйоалача хана. Уж бехктокхаме денхараш дизза кхоачашдара юххьанца денз шоай хьинар кхо ца деш къахьега болабелар цига генподрядчик йолча «Чеченингушстрой» производственни гІишлон-монтажни объединенена чуйоагІача СМУ-8 гІишлонхой.

— Шу чакхдала юхейисар дукха ха яц, кхоачашдулургдий шоана из лоархІаме объект эксплуатаце дІаллара шоашта хьалхашка оттадаь декхараш? — аьнна шийга даьча хаттара жоп а луш, берий беш-ясли хьалъеча участка начальнина Межидов Умар Вахаевича аьлар:

— Уж декхараш оаха ханал хьалха кхоачашдергхилар къаьгта хьахьокх гІишло хьалъе йолаелча денз таханалца оаха баьча балха итогаша. Берий беш-ясли хьалъеча тхона хьахьожадаь хинача 540 эзар сомах, ункх шера цхьоалагІча октябрга кхачалехьа оаха пайда ийцаб 495 эзар сомах.

ГІишло хьалъеча хьинаре кьа а хьегаш, хадданза социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я Мусаев Салавди нерте латтача каменщикий бригада коллектив. Цо юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 170—180 процент кхоачашъю. Цудухьа хІанзлехьа гІишлон-монтажни балхаш дара шера задани кхоачаш а яь, тІадоагІача шера чотагІа къахьегаш я из. Башха-дика производственни толамаш дахарца шоай новкъосташта даима хьонхам а телаш, хьинаре къахьегаш ба бригадера каменщикаш Мазаева Яха, Сасуев Мохьмад, Ангаев Іамарбик, кхыбараш.

Даим тІаийца денхараш дикка тІеххкхоачашдеш хьайоагІарех я Касьянова Евдокия Сергеевна нерте латтача малярий бригада коллектив а. Сихбенна тІеххьара малярни балхаш деш ба бригадера маляраш.

СУРТАШ ТІА: 1. малярий бригадир Е. Касьянова; 2. (аьрдехьара аьттехьа) каменщиккий бригадир С. Мусаев, каменщикаш Я. Мазаева, М. Сатуева, А. Ангаев.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ВЦСПС ПРЕЗИДИУМА ГУЧЧАХЬАРА ПИСЬМО

Транспорте а торговле а порядок оттаяра хаьдда эффективни гІулакхаш делга дІадехаш йолча къахьегама коллективаштеи къахьегамхоштеи чІоаггІа дагадоаллаш дар теркал а деш, ВЦСПС Президиумо гуччахьара письмо дахьийтад торговле, машиннаькъа а автомобильни а транспорта, форда а долхача хиний а портий болхлошка, предприятейи организацейи коллективашка.

Мехка тІехь-тІехьагІа чоалханегІа хулаш доагІа потребительски рынкера хьал, белгалдаьккхад письмо тІа. Дефицитни товарий разряде нийслу ерригача керда ча группех дола товараш. Хьалха хиннчул вогІа лел Іана лаьрхІа коартол, баьцадаараш, сом Іалашбара гІулакхаш, хІаьта уж дукхача нахага йохкилга а. Эггара хьалха эшаш дола товараш дукхагІа хьадара, доазол арахьара уж валютах эцара правительства деш дар юхадетташ товараш дІа-юха ухийтача сете дикка дукха блокадаш увттаю, хІамаш тІайотташи тІера Іойоахаши йолча моттигашка, базащка, складашка товараш дукха лоаттаду.

Порташка, машиннаькъа станцешка, подъездной наькъашка а контейнерни площадкашка а хІанз хьаІайна бІаьш миллионаш сомаш мах бола дукха эзараш тоннаш кхачан а промышленни а товараш латт, хІаьта уж тикай прилавкашка долаш а дац. ХІара дени-буси Іо ца йоассаеш латтийс 15—17 эзар вагон, 16 эзар гаргга яраша массехк ди доаккх Іойоассаярга хьежаш латташ. Ильичеверча, Ленинградерча, Одессерча, Николаеверча, Ригерча, Таллинерча, Измаилерча порташка хьаІайнад 69 эзар тонн шекар, 9,3 эзар тонн чай, 2,4 эзар тонн кофе, 14 эзар тонн гаргга генарий даьтта, 1,3 эзар тонн бардзкъаш дутта порошокаш. Прут яхача станце латт 170 вагон тхьамка изделеш тІайолаш. Таллинерча портера дІа ца хьош латт массехк эзар тонн мовхьаш (кога гІирс, трикотаж, кІувсаш, кхыдараш) уж дІадахьа вагонаш йоацаш.

Цу тайпара торговле товараш лоаттаделга искусственно юкъагІадахаро баха нах эгІазкхувл, товарий керда тайпаш эца гІерташ нах коргагІбувл, хІаьта из бахьан долаш рынкера хьал телхаду, баха нах царца Іалашбелга юхадетт.

Торгови продукцена транспортировка е а из йохка а езаш болча наьха къахьегам вІаштІехьбоаккхача гІулакхаш тІарча наха рузкъана во доал деш, болх мела беш хилар бахьан долаш хула зе кхы а доккхагІа да Іа хьатІадоагІача хана ара юккъе талхаш товараш латташ хиларах, подвижной машиннаькъа состав, фордаш тІара кемаш мовхьаш тІера Іодахарга хьежаш иттаж биисаш йоахаш йІаьххача хана цхьан метте латташ хиларах.

Дувцар да чІоаггІа эшаш а хІанз долаш а дола товараш, продукташ, медикаменташ кІалхардахарах а халкъага уж дІакхачийтарах а.

ВЦСПС Президиумо тІахьийхай профсоюзий ЦК-аи советаши, профсоюзни организацеш боахамий кулгалхошца цхьана тІехьа па а тетташ укх тайпара гІулакхаш чакхдаха.

Торговлера, порташкара, машиннаькъа станцешкара, мовхьаш Іодоассадеча площадкашкара болх мовхьаш дІа-юха кхухьалга бокъонца вІаштІехьдаллалца хадданза йолча скользящи графиках, нагахьа санна эшаш бале шоаттадийнахьа а кІирандийнахьа а белга вІаштІехьдаккха цар коллективашка, законодательствага хьежжа царна къахьегамах доагІар дІа а луш. Транспортей торговлей профсоюзни организацешта бокъо ле шера йола балха лимит октябре-ноябре боагІачул совгІа болх баь сахьаташ ІотІа а тохаш дукхагІа хилийта.

Кхыча предприятейи организацейи къахьегама коллективашка кхайкарал де мовхьаш Іодахара а базашта реставраци яра а, Іай лоаттае плодоовощной продукци дІаоттаяра, царех цхьаяр юкъарчал доаццаш предприятешка, нахага дІа а йохкаш, нах тІахьехаш. Цу балха шерра юкъе оза сахьаташ лоархІаши аккордни хьисапеи болх бергболаш студенташ, пенсионераш, шоай городе е районе бахача наха шоай лоІамагІа новкъостал де раьза мел бола нах.

Профсоюзни организацеша халкъа депутатий моттигашкарча Советащца цхьана белгалъе из болх вІаштІехьбаккхара. транспорти техникеи хьожаяра, хІаьта иштта мовхьаш Іодоассадеча, кхачани промышленнии товараш дІа-юха кхухьача хьинаре дакъа лаьцача предприятей коллективашка промышленни товараш дохкалга Іалашдара порядок.

ЧІоаггІа общественни болхлой тІахьожам оттабе торгово-складской базашкара а машиннаькъий станцейи портийи мовхьаш лоаттадеча терминалашкара а мовхьаш хьанийдара. Соцаде спекулятивни наькъегІа товараш дІаухийталга, беш болча балхах шерра хоам бе бахача нахага массови информаце средствашка гІолла.

ВЦСПС Президиумо тІахьийхай профсоюзни организацеш, къахьегама коллективаш укх чоалханеча хана Советски Іаьдала органашца цхьана эггара ирагІа дола, халкъа вахара лоархІаме дола дешаш хьинарегІа чакхдаха, эттача хьала дестабилизаци яра хІанзарча халонех демагогашкеи политически спекулянташкеи пайда а ца эцийташ.

(ТАСС).

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

ШийтталагІча пятилетка диълагІча шера хІара бетта плани тІаийца доккхий декхараши дикка тІеххкхоачашдеш хьабоагІа Грозненски «Трансмаш» яхача завода машинашъераш. Цудухьа дерригача технико-экономически хьокхамий нийс бетта задани кхоачашъярах ханал хьалха рапорт делар цар. Тракторни прицепаш арахецара паччахьалкхен план тІеххкхоачаш а еш, цу юкъа цар хьаяьй 9002 прицеп. Нийс бетта заданел совгІа арахийцай 51 эзар сома маьха нормативно-цІена продукци. ХІаьта цу юкъа паччахьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа цар маьхалъяьккхай 941 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци.

Экономически реформа хьалашка болх беча завода коллективо ди тІехьа дикагІа хулийт ший технико-экономически хьокхамаш. Къахьегама овсарле лакхъяра нийс бетта план кхойтта процент тІеххкхоачашъяьй цо. Заданел тІех арахийцад 37 эзар сом мах бола халкъа эша товараш. ЙоагІачул дукхагІа тайп-тайпара продукци маьхалъяккхарах, кхом бареи хьурмат дареи режим чІоагІъярах, арахецача продукцега дІабода мах лохбарах предприяте машинашъераша планал совгІа 424 эзар сом пайда баьб паччахьалкхенна. Шоай потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш а дизза кхоачашдаьд цар.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, даим яхье хьалха латташ хиларца белгальяьнна я Офицерова Любовь Александровна керте латтача заготовительно - сварочни участкан Петров Владимира кулгалдеча механически участкан коллективаш.

Маца тоалургда хьал?

Грознера Малгобеке бодача наькъа аьтта оагІорахьа да М. Горьке цІерагІча совхоза арендатора Мержоев Іаниса леладу хьажкІий кха. Тхо цига нийсделар массехк ди хьалха. ДІахьежача дика гуш яр кхайна юкъе сеца латта хьажкІаш хьокхаши комбайн. ДІатІадахача — саг вацар. Цхьан юкъа дІа-хьа баьнна хургба-кх механизатораш, аьнна, хетаделар тхона. Кастта хьабоагІаргба.

Саг гучаваланзар бІарчча сахьата хьийжача а тІаккха а. ШоллагІча дийнахьа тхо дІакхаьчача а шоаш лаьттача латтар комбайнаш. ХІанз нах бар царна гонахьа хьувзаш. Гаьна йоаццаш мовхьаш кхухьа ши автомашина а латтар.

— КхоалагІа ди да тхо укхаза хьауха, — аьлар шофера Булгучев Хьажбикара. — Комбайнаш ехай. Самарднийнахьа цхьа рейс яьй аз, селханеи таханеи цхьаь цаІ яьяц. Пайда боацаш ха йоаю оаха.

ГІадамаш лакха деце а, хьажкІаш во яц. Цхьабакъда, тІехъяьнна кхаьчай уж, махулла сихагІа чуэца езаш а я. Бокъонца Іажагіийрза, йокъаенна лордаш пІелг дІаІеттача каглу. Дега цатоам хул из гІайгІане сурт бІаргадайча.

Тхо цига долча юкъа гучаваланзар арендатор Мержоев а. ХІанз-хІанз из хьаварга сатувсаш бар механизатораши шофераши. Цхьабакъда, гучаваланзар «да», езткъа гектар хула хьажкІий кха бойлахьа а дита.

Цу ханна гучаваьннача совхоза директора Бузуртанов Хьусена дІакхетадир тхо болх сацара бахьанах.

— Фу дергда, — йоахар цо, — техника тешаме ца хилча. «Херсонец-200» яхача комбайна турбокомпрессор еха хьувз тхо. Цу тайпара оатхал районе йоацаш я. Из кораяьй Черсий - Балкхарой республикера. Укх сахьате из дІа а оттаяь, болх дІаболабертгба оаха. ХІама дацар тІаккха мукъне хьовзам ца хуларе.

Цу тайпара лотІъамаш ког дІа мел баьккхача хаза йиш я совхозе а районе а. Хьогвенначоа хий санна эшаш йола оатхалаш лохаш кІираш, бетташ доах укхаза. К-700 яха низбола трактораш тоаеш районе меттел вай республике а моттиг яц. Кхычахьа дІакхувла, мадарра аьлча, царна ремонт яра доагІачул дукха дукхагІа рузкъа доаде дезаш хул.

ЦаІ да шеко йоацаш: хьажкІаш чуэцарга хьежжа мара дІадоладе йиш яц хьатІадоагІача шера хьувкъама лаьтта кийчделга. ХІаьта І. Мержоева кха, хьагучох, дукха хьежа дезаргда нохарга. Ховш да, лаьтта ахара а гурахьа сов культураш дІаера а дикагІйола агротехнически ханаш чакхъяла массехк ди мара ца дисалга. Долче, пятилетка тІеххьарча шера а боккхача хьувкъамга даха дог долаш яц совхоза коллектив. Индустриальни технологех болх барах укхаза вІалла дувца а дезац.

Массехк километр дІахо да совхоза коартолий кха. Укхаза болх беш ва арендатор Хь. Коригови цун дезали. ТІеххьара гектараш чуерзаяь бовлаш латтар уж.

Коригов Хьасана дезала звенос коартолел совгІа, 107 гектар мукхи кени лелабаьб. Хьувкъам чуийца тоъал ха яле а, цу лаьтташка даь хІама дацар.

— Дукха ча улл цу кхашка дІа-хьа кхесса, — йоах керттерча агронома І. Фаргиева. — Дайнад из.

Тамаш е езацар цу деташта, нагахьа санна керттерча агронома багара хьадоагІаш уж децаре. Из веций чуэца хьувкъам мел ба а вІашка ца озаш ча хІана дисад а, ха дезар?

КІеззига дикагІа хьал да Богатырев Руслан керте латтача № 4 йолча арендни бригаде. Укхаза 170 гектара тІа кІа, мукх, эксперцет яха буц дІайийна баьнаб. Цхьадолча кхашка зІирг а тессад. Цхьабакъда, Богатырев летъкъ шоашта техника ца таара, хІаьта йолаш яр тиша хилара. Цул совгІа, чІоаггІа новкъа а хеташ, дувц цо керттерча агронома І. Фаргиева массехк шера шийцен ший новкъосташцеи лоаттабеча «тІемах». Дувцараш лоадам боаца, фуа чІор миссел мах боаца бахьанаш да. Цхьабакъда, гІулакх дІадахийтац цар, болх юхатетт.

ХьажкІаш чуийца яьннаяц юрта эггара гаргагІа йолча № 1 йолча бригаде а. Цудухьа дукхагІа аьттув ба укхаза кулга цІена боацача наха социалистически доалахьенна тІакхувда.

— Катеха яьккхача хьажкІах дувцац аз, — йоах бригадира М. Коригова. — Цхьабараш шоай вордашца, мотоциклашца кхайна юккъе чуболх. Лочкъаяь ца Іеш, дукха хьажкІаш Іолегаеш хІалакью цар. Машша техника ца хилар бахьан долаш хьувкъам чуэца тІехьадаьннад тхо.

Иштта хьакханза я силоса лаьрхІа дІайийна 100 гектар хьажкІаш. Маца чакхдаргда цигара гІулакх, маца оахаргда лаьтта?

— Ги маэшша долаш да совхозе, — йоах І. Фаргиева. — Из цхьа дош мукъне дизза къоастаде аьттув баьннаб тха. Цхьабакъда, гуйрен кхашкара балхаш тІехьадаргхиларах шеко яц. Хьагучох, ноябре де дезаргда царех цхьадараш.

ХІанз, денош хоза латтача хана атта хьаде йиш йолчох кастта, йоачонаш йолаелча, «къахьа къемат» хургда. Из ца ховш бац совхоза кулгалхой, специалисташ. Цхьабакъда, доаггІача тайпара гІулакх вІаштІехьадаккха аьттув балац цар. Пайда боацача гІулакхашта боабу низ цар балха дІалоре, хьал кхытайпа хургдар.

М. КАРТОЕВ.

ДЕКХАРАШ ТІЕХККХОАЧАШДУ

Гудермесски хьоар доаккхача завода коллективо ханал хьалха кхоачашйир нийс бетта планаш. ЛийрхІачул совгІа арахийцай 76 эзар сома маьха продукци. Иззал ба баьккха цІена пайда а. БІаь процент кхоачашъяьй паччахьалкхен, поставкай план, дикка лакхъяьй къахьегама овсарле, кхояьй 70 эзар киловатт-сахьат электроэнерги.

Шоай дийнахьара нормаш тІеххкхоачашъеш болх беш ба полировщицаш Майко Людмила Шаипова Малкан, Магомадова Дошубика, аьшка пхьар Маазов Мухьмад, фрезеровщик Рамазанов Мухьмад, кхыбараш.

Н. БОРИСОВ.

Рейд

Ялаташ дІадув ха туллийт

Республика кхашка хІанз этта кхераме хьал дувцаш укх деношка хиннача КПСС обкома бюро заседане эггара тІехьаюсачарех лаьрхІа йийцар Назрановски район. ВІалла ла йиш йоацача лохача, мелача темпашца лел тІехьа кхача культураш: шекара свекла, хьажкІаш, кхыяраш чуэцара балхаш. Агротехнически календарага диллача хІанззе а тиллийтай ала мегаргдолаш я гурахьа ялаташ дІадера ха а. Цул совгІа, укхаза хІанз а Іаяха хоалуш яц цу гІулакха саготто.

Фуд новкъадар, малагІа бахьанаш да гуйрана балхаш селла кІалдитараш? Шоай гІулакх гІолдаьлча специалисташа, кулгалхоша пІелгаш тІахьокха Іема Іалам да бехке дар? Из ала йиш йолаш дац, хІана аьлча цІаккха а хиннаяц гуйре укх шера миссел наьсархошца къахетаме. Ка бола ялатий кхаш а мукъадаьннадац укх шера миссел сиха. Укх тІеххьарча деношка юкъ-юкъе морхаша кхаьла сигале ца лаьрхІача, гуйре а хоза латт. Лоацца аьлча, наггахьа мара кхашка болх хьабе йиш йоацаш ди хиннадац укхаза къаьстта ялаташ дІадув кампани йолаелчахьа. ТІаккха хІана лел кхашкара сеялкаш бога-пхьида боралца? ДІаде фу тоъац? Из бахьан а дац хьалхатасса йиш йолаш. ХІана аьлча, тхо дІа-хьа даха мел хиннача совхозий складашка латташ фуна кийчдаь дошув мо дола кІа дар. Планах 2230 тонн йоадар гІача 2357 тонн Іалашдаьд из районе. ХІаьта дукхагІа долча даькъе хьалхарчеи шоллагІчеи классах а да дерригa а.

Во яц ялаташ дІадера яь технически кийчо а. 35 посевной агрегат я цу гІулакха кхашка араяьккха оахам де а лаьтта кийчде а ба шортта низ ТІаккха малагІча бахьанашца бакъдергда района юртбоахама кулгалхоша а специалисташа а ялаташ дІадувча кхашкара цу тайпара безаме доаца сурт.

Тха рейдови бригада цига хиннача хана (6—7 октябрь), районе 8250 гектара тІа дІаде дезача ялатах 2210 гектар хиллала мара дІадийнадацар (из дІадув кампани йолаеннай 15 сентябре). Нагахьа санна, цу вай йиццача 35 агрегатах хІаране ший норма кхоачаш а еш (12 гектар) цу юкъа болх баь баларе а оаха рейд еча деношка чакхъяьнна хила езаш яр районе из кампани.

ДІадахача шера сигала лей чоалпаш кхеста йолаеннача деношка кхашка лийнача сеялкаша а «гІо даьдац» ала йиш яц, укх шера районо ка болча ялатий план кхоачаш ца яра. ХІанз хьажкІий чотах меттаоттае езаш я из бІаь совгІа тонн дола ялат дІа а луш.

Иштта зе доал ялаташ дІадув технологи а ха а телхайнча. ХьатІадоагІача шера а из зе хургдац, ала йиш йолаш дац нагахьа санна хІанз мо мара из болх дІа ца боде. ХІама дацар ялаташ дІаде деза лаьтташ кийча даларе а. Вай лакхе дийца кІа дІадийнар а долаш ка бола ялаташ а силоса хьажкІаш а чуийца лаьтташ мукъадаьнначул тІехьагІа укх 1,5 бетта дерригa цу гІулакха укхаза аьха кийчдаьр 6900 гектар мара дац, 8250 гектарех. Зяба лаьрхІа аха дезача 16700 гектарех хІанз а аьхар 4187 гектар мара дац. Тамаш а яц. Мелла дика хаоттам хиларах, малх Іочубизачул тІехьагІа нохарагІа гІерташ йоаллача трактора тата а хозаргдац шоана цхьанна а совхоза кхашка, е йоагача фарай сердал а гургьяц. Цудухьа тахан ерригa сеялкаш оарцагІйоале а хьаде хІама дац царна. Иштта я ерригa а хьанийцача районе хьатІадоагІача шера хургболча хьувкъама лард йоллара безаме йоаца панорама.

ХІанз цхьаццадола субъективни бахьанаш (объективни дараш доацалга вай лакхехьа дІа ма хьекхадий) дашха хьожаргда вай.

...«Назрановский» совхоз. ГІадвут цун хьажкІай, шекара свеклай кхаша. Хьу мо латт хьажкІаш, тхоца хиннача цхьанне аьннача тайпара «гІадамел дукхагІа хьажкІаш а йоахкаш» 1600 гектар дІалаьцай цар. Уж чуэцара балхаш а дика лел укхаза. Ца хаддаш хьатта хьажкІаех етта тракторни тележкаш, автомашинаш. Иштта сиххача темпашца бу шекара свекла чуэцара болх а. Царел а сихагІа хьувза хургба-кх ялаташ дІадувраш а аьнна рейда юкъедахийта хьокхаме масал лаха дахадар тхо цу совхозе. ХІаьта цец ца ваьлча Іелургвоацаш дар гІулакх. Гуйрийнара ялаташ дІадув кампани хІанз мара дІа ца йолалуш мо дар тхона бІаргадайна сурт. Дерригa а 285 гектара тІа мара дІадийна дацар кІа, планах 3000 гектара тІа де доагІачох. Из бар кампани дІайолаеннача денз 11 посевной агрегаташца укхаза баь болх. «Лаьтта декъа да, босенашка дада лаьтташ галаш йолаш да», — яхаш тайп-тайпара бахьанаш а лехаш из болх юхабеттар совхоза керттера агроном Бекмурзиев Къурейш ва, яхаш дийцар тхога наха. Из мела хиларах, цун дог ца лазарах, цо ший декхар кхоачаш ца дарах цу совхозе из болх лерттІа дІа ца бодалга-м АПО совета правлене председатела Газднев Ахьмада ше а тІачІоагІдир:

— Сона-м хац, — йоахар цо, — Бекмурзиева цига лелаераш фу «эксперименташ» я. — Ялаташ дІадув ха-м чакхйоалаш ма латтий.

Да а да агронома укх эггара саготагІча гуйрана деношка леладера-м кхета хала долаш. «Маяк» совхоза лаьтташка хиннавий-хьогІ из «опытни» къаьна агроном? Цигара дараш мо «ира букъамаш» долаш а босенаш галаш йолаш а лаьтташ-м ерригача районе а мичад. ХІаьта а «лаьтта кІалара декъа да, галаш йолаш да» яхаш вагІац цигара агроном Дзауров Башир. Цун хов ше лаьттан «лор» волга. Цудухьа, «Назрановский» совхозера ший коллега мо «уполномоченни ва со», яхаш ялаташ чуэцача машина дІахьа а ца хехкаш дукхагІа йола ха ший хила везача метте — ялаташ дІадувча кхашка дІахьо цо. Тхо хиннача дийнахьа а коравир тхона из цига. КІезиг-дукха морхаш тІахьувзаш дарз делхаш доллаше а чуийнна кІа дІадувш боахкар механизатораш Аушев Ювсап, Нальгиев Башир, Евлоев Къурейш, Евлоев Мухажар. ХІанз-хІанз цар болх соцабергба мотташ дар тхо, хІана аьлча ди а сайренга додаш доагІар. ХІаьта а:

— Волле, Іалихан, цхьаькха цхьа рейс елахь, кхоачалуш латт хьона яр, — аьнна Хабриев цо складера дІадера кІа хьада вахийтача хайра тхона агроном болх сацийта дагавоацалга.

Цудухьа гІулакх а дІадода укхаза дика. Дукха хІама ца эшаш шоай дерригa планах доагІа ялат дІадийна баьннабар маяковцаш цу деношка. Юхедисар (100 гектар) дІадера кийчдаь уллаш лаьтта дар.

Хета мег вай вувцача «Назрановский» совхозерча агронома (вешта цо-м каст-каста оала а оал из) «Маяк» — тха совхозага диллача цхьа бригада мо мара яц, кІа а дац цар 350 гектар мара. ХІаьта а хьожаргда вай технически низага. «Назрановский» совхозо вай аьннача тайпара, 11 посевной агрегат я, «Маяке» шиъ мара яц. Нагахьа санна цу шинне бер миссел ах болх мукъагІа цар баь баларе а хІанзлехьа 1400 — 1500 гектара тІа ялат дІадийна баьнна хургбар уж.

«Назрановский» совхозе фу ду хьожаш багІачарна тара бар совхоз-техникумера бараш. Ялаташ дІа мел дийнад оаш, яхаш статуправленедеча хаттара царгара хьахозаш жоп дац, цхьа «ноль» мара. Цар а е лаьрхІа хургда-кх шоай лоалахоша санна цхьацца «эксперименташ». 500 гектара тІа дІаде дезача ялатех цхьа фийг лаьтта беллабацар цар. Тхо хинначул тІехьагІа цар фу даьд хац тхона.

Района боахамашта юкъе кІезиг-дукха толашагІа да «40 лет Октября» яхача совхозера гІулакхаш (керттера агроном — М. Чумаков). Планах доагІачох, аханега кхаччала ялат дІадийнад цига (1020 гектар). ХІаьта а темпаш эсала я, сеялкаш лахка мара ца езаш дерригa а лаьтта аьха улле а.

Лоацца аьлча, оарц даккха а хІаьта сихха цу гІулакха бехке вар малав хьажа везача а хьале кхаьчай районе гуйрийнара ялат дІадера кампани. Лайла, хоттала гІолла гІадийта йиш яц ялаташ.

Ф. ДОЛГИЕВА,
Назрановски района АПО экономист-диспетчер.

А. САГОВ,
«Ленина никъ» яхача районни газета редактора заместитель.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкорр.

Профсоюзаши вахари

Керттердар—сага йоакхо яр

Болхлочун уйлаш

Демократи—из дисциплина я

Тахан шинар ди да, балха кIнран шоллагIа ди. Массаза а хулача тайпара доацаш сатийна я Назрановски «Электроинструмент» завода цехашка, завода массе а миIнигё нах цхьацца хIама деш хила боаггIаше а.

Производство сеца латтара, перестройка дIахьоча хана предприятешка иштта оттача хьалах дувц тха корреспондента электромонтажницай бригадира, завода къахьегама коллектива совета председатела заместителя, облсовпрофа члена Султыгова Насапхана.

— Завод болх ца беш, сеца латт... Ма дарра аьлча, шоллагIа ди да тха цех, са бригада болх беш йоаца. Фуд бахьан? Массаза а тхо кIалдуташ ба поставщикаш. Шу доладеннача хана денз хан-ханнахьа хьакхахьац электродвигателаш, подшипникаш, сверлильни машинашта эша патронаш, кхыдараш.

ШоллагIа ди да ер ла йиш йоаца сурт латта. Тха бригада электромонтажницаш хьабоагIа балха ди доладала 15 минут хьалха. Фу дергда яхаш дIа-са ухаш лел, балха за зехьа ца йоае гIерташ. Бакъда хьаде хIама корадагIац — эшаш йола материалаш, оатхалаш яц. Кхы хьаде хIама ца хиле, цIаболх уж.

Предприяте финансови хьал хала доландаь, поставщикаштa дIадала хIама доацандаь иштта хьал отт, снабжени йоацаш нийслу аьнна хетадала мег. Иштта дац из. Тха предприяте счета тIа я дикка дукха средстваш, шийга доалла декхар коллективо хан-ханнахьа дIатокх. Эшаш йола материалаш оатхалаш хан-ханнахьа хьа ца яхьаш хиларо соцабу оаха беш бола болх. Из каст-каста хулаш хIама да.

ХIаьта из бахьан долаш тхоай поставщикаш бехке бе йиш йолаш а дац тхо. Масала, машинаш хьаеча дIайрхийта оатхалаш тхона лоаттаеш я Еревана предприятех цаI. Из поставщик хан-ханнахьа оатхалаш лоаттаеш а я. Бакъда шоллагIа бутт ба из забастовка еш йола. Армене столицера дIаяхьийта уж оатхалаш новкъа цхьаннахьа совцаяьй Бакурча машинаькъахоша.

ХIаьта дагадехар геттара дика хIама ма дари-демократи, гласность, хозрасчет... Дог гIоздергдолаш шерра экономически бокъонаш маоннайий болхошта-м, хIаьта фуд гIулакхa тIехь хьахулашдар? Демократи ший хьаштдар де мукъахилар да аьнна Бакурча машиннаькъахоша кхетадар бахьан долаш тха предприяти сеца латт. Из бахьан долаш сеца латташ хила мег мехкара итташ, кхыметтел бIаьш а предприятеш. Из деш да мохк хIанз геттара халача экномически хьал тIа болча хана, цунна докхе зе а ду.

ДIабахача сентябрь бетта тха предприяте коллективо толаме кхоачашйир производственни программа. План кхоачашйир завода цехаш бIарччача кIирагIа сеца лаьттайоллаше а. Коллективо болх бир шоатта деношка а кхыметтел кIиранденошка а. Бетта тIеххьара кIира сихдала дезаш эттар.

Гой иштта чIоагIа я тха «ФуннагIа даь а план кхоачашъе еза» яха формулировка, тхона из производственни вахара закон да. ХIаьта из бахьан долаш ца боаггIаш сиха болх бе безача оттаву, хьахулийт брак йола продукци, коллективера лерттIа дола хьал толхаду. Фу дергда Ia хIаьта? Нагахьа санна план кхоачаш ца йой, алапи лохлургда хIара болхлочун. ХIаьта тхо дезал а болаш нах мадий, дезала даа а дувха а хIама Iалашде ма дезий тха. ХIанз эттача экономически хьале алапи лохделар кIезига хIама дац.

Мегаргда хIаьта дувцаргдац вай союзни масштабе ,хинна событеш бахьан коллективана тIаэттача халонех. Уж-м эггара тIехьа а дIаяргья, хьал лертIа даргда. Мел дукха балха йоаю хIаьта производстве чукь нийслу лертIа доаца хIамаш бахьан, тха тхоай бехкагIа. Нийсденнадий хьона цеха начальник, бригадир, инженер болхлочоа цхьа хьехам бала, цхьа хIама хьалхадаккха гIерташ йола сурт? Цунга болхлочо хIаа, хIаа, тоъаргда... оалаш хеза дий хьона? Команда е а отт...

ДIаьннай из ха... ХIанз демократи я, къахьегама коллектива советага гIолла соцавергва хьо. Иштта да гIулакх мадарра аьлча. «Соцавергаваь, «кулг айдайтаргдац». Аз иштта дувц из ёе а къахьегама коллектива совета председатела заместитель йоландаь, иштта йола моттигаш сайна йинадаь. ХIаа, шерра бокъонаш кхьачай болхлой коллективага, моллагIа начальник, кхыметтел эггара лаккера вар а соцавергва цо. ХIаьта иштта йолча полномочеша бокъо лой тхона, болхлошта, специалиста дувцачунга ла ца дувгIа, бригадира, мастера, инженера, цеха начальника распоряженеш теркал ца е?

ТIаккха гIулакх мишта хургда? Къахьегама коллективага гIолла «соцавергаа» яхача тIатувсача кхерамца телхаду юкъерча а лаккерча зонаша деш дола кулгал. Эггара вогIадар да цу тIа гIолла цхьабола кулгалхой юхабувлаш хилар, цар доагIар дизза хьа ца дехаш хилар, принципиальность ца хилар. Из бахьан долаш телхаю дисциплина, дукхагIа йоаю балха ха, брак йолаш продукци арахец. ХIаьта кулгалхошта иштта духьалбувлараш дукхагIча даькъе дисциплина телхаераш, прогульщикаш, демократера бола демогогаш ба. Сона хетачоглa, иштта моттиг эттача къахьегама коллектива совето «ший Iаьда» доаладе доагIа, демократи ший хьаштдер де мукъавитар да аьнна хетача болхлочун хьакъехьа де дезар тIаэца а деза.

Айса дийцачоа кхы цхьаькха хIама тIатоха безам бар са. Къахьегама коллектива совета балха опыто хьахьокх из орган чIоагIа теркам тIабохийташи цIенхашттен харжа езаш хилар. Къахьегама коллектива Совета юкъе баха беза болхлой коллектива эггара дикагIа а боагIаш бола а нах. ТIаккха мара хургьяц из совет пайдана а нийса а.

Къамаьл дIаяздаьд
А. САДУЛАЕВА.

Тхога язду

НАХ IЕХАБЕЛГА ДИЙ-ТЕШ ИЗ?

Вай хIанз хадданза дувц кагирхоша зуламаш ду, харцахьа лел, водараш ду, яхаш. Баха дIаболалуча юххье цар толхаду шоай вахар. Цун бахьан лех вай социальни вахар чIоагIа ца хиларца, уж пайдане гIулакх деш ца хиларца. Школе дешаш долча хана берашта кхетам бала кхийнадац, яхаш дувц вай. Школага дог а доахаш, дезала а кхийнадац царна кхетам бала. ХIаьта бахача наьха салоIилга вIаштIехьдаккха декхарийла йолча учрежденеша шоай гIулакх кхоачашдац.

Грознерча В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецах культура хьокхаме кхуврч ларxIа даьннад вай. Иштта дий-теш из? Дикка эгIазъухаш яздаьча письмо тIа дувцачоглa иштта дац из. Дворецё гуччахьа хоалуш да духовничул материальни дар тIех лоарxIилга. Цу тIа язду:

«Еза редакци!

Шун газета тIа каст-каста хул городе бахача нахен республике баьхнача хьашашен салаIара хетаяь материалаш. Са безам ба вай города культура эггара керттера кхуврч лоархIача В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa балхах дувца.

Цун арахьара куц дац, вай оалаш ма хилара, культура хьокхамеча учреждене хила мадоаггIара. ХIаьта из куц нах тIаозаш хоза хила доагIар. Унхаза беча культурно-просветительни балхах цаI да «Тиъаь итт шерал тIехбаьннарашта» яха сайренаш, хIаьта практически деш дар дискотекаш я. Уж мероприятеш ю ма йоаггIара вIаштIехьа ца йоахаш. Уж вIаштIехьйоахар хоалуш вац. Цох, мадарра аьлча, хулаш дар: цу салоIамах кIаьдвале салаIа безам отташ хул. Сайрений атмосферах культурни яр аргдац Ia, уж ахча доаннхаш хинна яле а. ХIаьта финансови оагIув унхаза хьалхарча моттиге ба.

Дукха ха йоаццаш берашца парке вахача хана, берий аттракционе цхьа керда хIама гучадаьлар сона: кьалха Дворецe хинна из кооператорашка дIаенний, хIаьта цига хинна контролераши болхлойн дIабаьхаб. Иштта из а ца деш цар дикагIа болх бергбола хIама даьдаларе бакъахьа хургдацар-теш? Е из В. И. Ленина цIерагIча культура ЦIен директора эшаш хиннад?

Вай республика дукхача къамех бола нах бахаш я. ХIаьта Дворецe лаьрхIа дац республике дахача цу е вокх къаман традицеши обычеши ювца. Хетаргахьа, цу хьакъехьа хIама эргадаккха лаьрхIа бац Дворецa кулгалхой йицъялийтта духовни ганзаш меттаоттае еза, яхаш чIоагIа дувцаш бале а.

Аз дог доах Ia а, еза редакци, кхыча компетентни йолча организацеша а цу культурни кхуврчо . моральни оагIонна дукхагIа теркам тIабохийтаргбола гIулакх дергдолаш хIама дарга. Тхона хетачогIа культура кхуврч, хIаьта къастта В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец города юхь я, из юхь цIена а, хоза а, салаIа бахача наьха безам тIаоттаргболаш а хила еза.

А. МАУСАРОВ,
Грозне ваха саг.

Редакцегара:

ХIанз В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe болх беш я из Дворец кара йолча «Грознефтеоргсинтез» объединене профкома председатела дакъа лоацаш йола лаьрхIа комисси. Касталашха гучадаргда из комисси хьожаш цунна цига дайнар, тIаккха ховргда цу кхуврча балха тIа телхараш малагIаш да, цун болх бокъонца тоабаьбий, е цун кулгалхоша говза нах Iехабелга да из. Иштa дале а вешта дале а цох лаьца къамаьл кхы а дергда вай.

ХьажкIаш чуэцаш латт

Репортаж

«Аьхки хьоа кхийхкачун Iай яй кхийхкаб» оалаш да. ХIанз гуйре чуерзаеш сагота ха я. Цудухьа ди меттел сахьат а тувладалийта йиш яц. ХIара минут а дIаяхийта мегаргъяц хьувкъам чу ца эцаш. Иштта болх бе гIерт «Назрановский» совхоза механизатораш. Из дика кхетадеш ва совхоза керттера агроном Бекмурзиев Къурейш.

— Цхьа кIира мара дац оаха хьажкIаш чуэца йолаяь, — аьлар цо.

Цу цхьан кIирагIа 700 гектара тIара хьажкIаш чуийцай. Коллектив бIубенна я ер октябрь чакхбоалаш ше хьажкIаш чуийца яргхиларах. Новкъостал дергда аьннад Назрановски агропромышленни объединене а. ХIаьта цун кулгалхо А. Газдиев цу кхай тIа вар.

Совхозе еррига хьажкIаш 2600 гектара тIа я. Уж дика хьийкъай. Масала, арендатора Гайтов Татархана 50 гектар хулача кхай хIара гектара тIара юкъера лаьрхIа 19 центнер йоал, планатIа йоагIаш яр 12,5 центнер йолаш. ХIаьта кхыча участкашка диллача дукхагIа хила а мег. ЦаI шоллагIчоа тIехьа йолх хьажкIаш чуэцаш йола комбайнаш. Ди шийла, мух хьекхаш да. Михо удаю комбайно гIадамаш оаташ ювла гамаш. ХIаьта аьта гIадамаш цу сахьате машинаща силос йолла дIадохьийт. IажагIа хьажкIаш тракторни лафеташ тIа еттe хьатта дIахьу.

— Укх шера цIаккха ца хиннача тайпара дика кийчбеннаб механизатораш хьажкIаш чуэца, — яхаш дIахо дувц Бекмурзиева. — ХьажкIаш чуэца комбайнаш кхай тIа льлча талхаргIоацаш тоаяьяр.

...Масала, комбайнера Келигов Руслан сменагIа 8 гектар чуэца йоагIача 11 а кхы дукхагIа а чуэц. Цул дукха тIехьабисац комбайнераш Албогачиев Мухьмад, Келоев Муса, Амхадов Дауд.

Геттара болх дика беш ба трактористаш Торшхоев Мухьмад, Гулиев Iийса, Джандигов Бексолта. ХIаьта хьажкIаш дIакхухьача водителаша Хашагульгов Мустафас, Теркакиев Мухьмада, Торшхоев Хьусена.

Тха фотокорреспондента Плиев Идриса сурташ тIа шоана гу: 1) районера кердадараш механизатораштa дувцаш вола К. Бекмурзиев, 2) болх беш я хьажкIаш чуэцаш йола конвейер, 3) кхай тIа чам бола даа хIама кийчдаь повар М. Хулагова.

А. УЛАЕВ.

Профсоюзни организацешка: отчеташи хоржамаши

Тешам боабир

Дукха ха йоаццаш «Экажевский» совхозе хилар профсоюзни отчетно-хоржамий собрани. Цига баьхкача нахагIа цхьаккха саг висанзар из теркал ца еш а цунна юкъе цхьан тайпара дакъа ца лоацаш а аьлча, харц хургдац. ХIаьта цига бар мугIарера болхлой, механизатораш, совхоза массе а кулгалхой, Назрановски района АПК профкома председатель. Цу массане а профкома отчетни ханара болх могабанзар, хийцар цун еррига состав а председатель а.

Иштта йола принципиальни решени йоагIаш яр ВЦСПС VI Пленума решенешка диллача. Профкомо дIадахача шера кхоачашданзар ший керттера декхар — законагIа ма доаггIара лораданзар болхлой хьашташи бокъонаши. ТIаккха цо шийх бола тешам боабу. Фу де деза хIаьта, профкомо тIехьа тIайоагIача хана из тешам меттаоттабара, коллектива лидер а хинна дIаоттара? Цу хаттара жоп делар керда хержача профкома председатела Костоев Жабраила Ахьмада.

Совхозе хиннача отчетно-профсоюзни собране селлара чIоагIа критика яра дола бахьанаш кIезига дацар. Ховш мадарра, ВЦСПС VI Пленумо керттера лаьрхIа оттадир болхлой хьашташ лорадар. Фу гуш дар хIаьта совхозе? Профком цу боахама кулгалхой оагIув хьаллоацарг а хинна дIаэттар, болхлой хьашташ диц а далийта, кулгалхоша шийга аьннар кхоачашдара. Иштта дийцар из болхлошеи специалисташеи А. Гагиева, С.-Г. Тумгоева, М. Дзейтова, И. Балаева, Назрановски АПК профкома председатела М. Булгучевас, кхычар.

Масала, профкома керттерчарех цхьа декхар да экономически хьашташ кхоачашдар. ХIанзарча сома мах лохбеннача, эцашдар дезденача хана алапи лакхде деза. ХIаьта цун йоакхо яйтий профкомо? Яйтац. Профсоюзни лидераша боахама кулгалхошта хьалхашка цкъа а оттадьдац из дош. Доккха да профкома вож декхар а — болхлошта къахьегамен бытен хьалаш хилийтар. Из а кхоачашданзар профкомо.

Къахьегамен бытен хьалаш во хилар бахьан долаш массанахьа хало озаш ба механизатораш, кхыбола болхлой. Къаьстта хала да ядохимикаташца бубзабенна болх бераштa. ХIаьта цу наьха хьал тоадара бIарччача шера цхьакха а хIама даьдац профсоюзо.

Шера дукха заявленеш еннай наха шоашта огородашта лаьттан участкаш ехаш. Кхыметтел пайда эцаш боацача, воча дадача лаьтташка а совхоза кулгалхоша участкаш яланзар. Фу дир хIаьта профкомо? Цхьаккха хIама а динзар, юстара хилар. Совхоза луш дола дефицитни товараш дIа-са нийсдара дош а профкомо дакъа ца лоацаш хилар. Цудухьа дукха йола изделеш кулгалхой кабинеташка кхоач, болхлошта а йоацаш. Профкома чIоагIа критика йир цо механизатораштен хьайбаш леладераштен доагIаш дола культурно-бытовой хьалаш ца хилийтара. Царна хьежа телевизор а яц уж перерыве болча а смена хувцача а хана, деша керда газеташи журналаши дац. ХIаьта хIанз мехка йоккхий событеш ма хулий, уж йовза безам ма бий наьха. Из новкъа а да, хала а хет.

ХIара шера болхлой коллективои администрацеи вIаши шоай хургдолча гIулакхех оттадеш дола коллективни договор юридически документ да. Из оттадеча профком болхлой оагIонгахьара керттера я. Бакъда из хиланзар иштта «Экажевский» совхозе.

Профсоюза декхар да болхлой доагорца, цар шоаш хьаещ йолча продукцеца — ялатаца, коартолашца, кхычунца Iалашбар. Бакъда бIарччача отчетни хана цхьаккха моттиг хиннаяц болхлочо дукха сагот а деш мара колективни договора тIа маалара продукци хьайийца. Укхаза а юстар лаьттай профком.

Отчетни хана дукха лоткъамаш кхьчар профкоме кхашка болх беча нахагара, буаш бола кхача во ба яхаш. Фу дир хIаьта профкомо? Цхьаккха хIама динзар. Уж лоткъамаш хьа а нйдеш, вIашка дехкар мара. ХIаьта бригадашка хIанз а кхача дика ба а́ла йиш йолаш бац. Сона хетачогIа, собране къамаьл даьча совхоза директора Я. А. Галаевси керттерча экономиста И. Х. Балаевси нийса йоаца позици лаьцар. Ховш ма дий. ВЦСПС VI Пленумо шийла ца доагIа гIулакхаш профсоюза тIа мадехка алар, масала социалистически яхь вIашагIтохар, цун итогаш яр. Уж хIамаш пайда боацаш а каьхата тIа дусаш а да. Директорен керттерча экономистен вIалла ца йоагIаш критика йир цу хьакъехьа профкома. ХIаьта царна ха дезаш ма дарий цу хьакъехьа ВЦСПС-о малагIа соцам баьб.

Профкомагара даьнна кхоачамбоацараш кхы а дар дувца. Дийцараш а кхоачамболаш да. Керда хержача профкомои цун председателен меттаоттабе беза болхлой тешам.

С. АБДУЛАЕВ.

Профсоюзи культуреи

ЛЕР ЙОАЦАШ ЦХЬАККХА ДИСАЦ

60 шу совгIа ха я Грозне просвещене болхлой республикански ЦIа дола. 1921 шера В. И. Ленина кулг а яздеш баьча «Просвещене болхлой цIеноех болча» соцамагIа 1926 шера 25 апреле хьадийллар из. ХьалхагIа Коммунистически улицагIа дар из. Дукха нах хиннаб цу хана денз цу ЦIагIа гIулакхаш деш, творчески къахьегаш, керда хIамаш гучадоахаш. ХIара хано хьахулийтар клубни балха ший инициатораш. ХIаьта 1920—1930 шерашка городе бахача наьха салоIа керттера моттиг хиле дIаотт из ЦIа. Цига хьахул ,струнни оркестр. Цун эггара хьалхара директор а клуба культурно - просветительни болх дIаболабаьр а вар Белогуров Василий Андреевич. Цу хьнара болча наха цох дувцачогIа из тамаше безаме саг вар, цIаккха лаьгI ца лу хьинар долаш а вар. Цо дукха нах клуба балха юкъеэзар, культурни болх беза нах. Царех вар Гургиньян, Полярный, Зилянская, кхыбараш.

Сийлахь - боккха Даймехка тIом хиннача хана клубах тIемахой госпиталь, фронте хIамаш дIакхухьийта база хул.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа клуба керда энтузиасташ, художественни самодеятельни коллективаш хьахул. ХIаьта 1958 шера вIашагIкхет вокальни группа. Коллективах хьахул вокальни группа, клуба членаша художественни самодеятельноста эггара къаьнагIча доакъошхочох, цун эггара хьалхарча инициаторехи кулгалхоехи волча Сытник Павел Ивановичах цун корта бар йоах. Цунна тамаше дукха езар ший искусство, музыка, ше каралаьца гIулакх, цунна ховра пандарца тIехьаала а. КIезига сатехадац цо халонашта шийна дукха еза коллектив бахьан долаш, кIезига дега йIовхал дIаеннаяц цунна. Дуккхача шерашка из коллектив хьаллоацаш, цунна духовни низ луш, хьинар айдеш вар из. Къаьстта дукха дезар хора доакъошхошта а цунга ладувгIараштa а цо музыка тIа даьха иллеш. Царех да «Вахар бахьан», «Дунен кхалнах дIахьалхашка довла» яхараш. 1978 шера цу коллективана «халкъа коллектив» аьнна цIи яларах доккха дакъа лаьцар цо.

«Тхона дукха веза Павел Иванович» оал цох Пролетбата цIерагIча культура ЦIен вокальни хора эггара къаьнахчарех йолча доакъошхочо Ильясова Софья Станиславовнас. Цигара дIайолайир Сытника ший хор а творчески никъ а. ХIаьта республике бахача наха меттел Махачкале, Орджоникидзе, Нальчике, Пятигорске бахараштa а накъавоалар из. Дика а хеташ тIаэц хIанз а коллектив госпиталашка, паркашка, майдашка, Старопромысловски районен Черноречья поселкан къаьнача наьха цIеношка.

Сытник Павел Ивановича кIезига хьалкхебаьбац художественни самодеятельноста говза артисташ. Царех ба М. И. Масленников, Т. И. Брайловская, А. А. Халина, К. К. Паур, М. С., Я. С. ДаркингIар, А. М. Борисковская, кхыбараш. Облсовпрофа дуккха дипломаши знакаши еннай цунна. из халкъа творчества дуккхача фестивалей лауреат вар.

КховзткъалагIча шерашка культурно - просветительни традицеш дIакхухьаш хилар Шлыкова Нина Григорьевна. Цу хана клубо дукххаза а мехка хьалхара моттиг лькхар культура ЦIеношта юкъе, карара кара тела ЦIе Байрах тийлар цунна. Цу шерашка къоначар самодеятельни театр а хиле дIаотт цхьан хана хинна из зIамига драматически кружок. Цун репертуаре хул «Сокольникашка гIолла чакхбоала никъ», «Ромео и Джульетта», «Город са тоссаш» яха постановкаш. Театра балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш хул Сычева Надежда, Соловьева Ольга, Осипова Ирина, Шевченко Евгений, кхыбараш.

1967 шера къонабарий драматически коллективана «халкъа коллектив» яха цIи лу, хIаьта тIехьагIа — республика комсомола лауреата цIи а. Иштта цун толам балара юкъе доккха дакъа лоац цу театра эггара хьалхарча кулгалхоша Красницкий Евгений Иосифовича, НГIАССР культура заслуженни болхлочо Реутов Владимир Михайловича.

1980 шера клуба керте отт культурно-просветительни традицей керда инициатор, Лихушина Нина Федоровна.

ХIанз клуб республике эггара дикагIчарех йола культурно - просветительни учреждени я. Цо дукхача шерашка доттагIала бувзамаш лоаттаду Нальчика, Орджоникидзе, Львова, Киева, Ленинграда, Баку, Еревана хьехархой цIеноща. Клубе болх беча 30 кружках 11 мах боаккхаш болх беш я. Ший традицеш йоаеш яц клуб, талант йола активисташ тIаувза кхуврч ба из. Цо хийра бовлийтац иштта бола Богачева Зоя Дмитриевна, Белоглазов Владимир Семенович, Лазова Людмила Ивановна, Латышева Нина Григорьевна.

Е. ПРОКОПОВА,
Нохч - ГIалгIай облсовпрофа методист.

ДЕГА ШЕЛАЛ

Облсовпрофа доверенни лор В. Парамонов дIачуваьлар Наьсарен района Долакха-Юртарча фельдшерско-акушерски пункте. Дага а доацаш из цига кхачарах корзагIъьянна хьайзар медсестра Бекова Аза. Газови пешк лотаярах шийна дикка хIама кхетаргья, аьнна хийтар цунна.

— Тхо долча ух зIамига бераш, царна лазар хилар кхер со, — йоахар цо кхераенна. — ЙIовхал яла йолаяллалца помещени йIоахье деннадар тхо.

Кабинете геттара сийрда а паргIата а яр. Бакъда, Бекова Азас дарба де нах тIайийбеча бера тIера барзкъа Iодаккха кхераме долаш шийла-м яр.

— Со укхаза пешк лотаенна яр. — йоах цо цхьа дог доацачогIа. Бакъда, газовикаш а баьхка, цар цIенхаштта соцайир со. 15 октябрь тIакхаччалца сатоха деза, аьлар.

Цу хьакъехьа шоашта хетар моттигерча Iаьдала органа болхлоша алар лайра соца. Юрта Совете яхар. Цига йIайха яр помещени. Совета болхлоша малав а фуд а хаттанзар. Юрта медецински учреждени хьояаь цхьанне а дош аланзар.

Иштта сурт дар ТIой-Юртарча участкови больнице а. Геттара дукха дар цамогаш дола бераш. ХIаьта хьал геттара во дар. Кабинеташка, дарба деча корпусашка геттара шийла яр. КIезигдукха а йIайха хилийта гIерташ наха кхухь электроплиткаши пешкаши. Лораша мукъалу царна уж йоагае. Иштта шийла хилча дарба мишта дулургда.

Больница керттерча лора М. Кодзоевай кабинетера ТIой-Юрта Совете телефон техар оаха. Цига нийсъелар секретарь Р. Бедуева.

— Геттара шийла я ях оаш? — хаьттар цо. — Из бизза тха бехк ба. Кхашкара хьувкъам сихагIа чуййца баккха гIерташ берригаш а къахьегаш ба. Цудухьа унахцIено лораяра гIулакх дицденнад. Бакъда, из оаха сиха лертIадоаккхаргда. Кхоана хьатIабехаргба «40 лет Октября» совхоза кулгалхой. Цу боахама котельни я больницана йIовхал лоаттае езар. Поликлиника а стационар а йIоахъяйтаргья. 15 октябрь тIакхаччалца хьежа гIулакх дац.

Помещенеш йIоахъярца дувзаденна хIара шера цхьоалагIча октябре денз 15 октябрага кхаччалца йолча юкъа шелал отташ нийслу. Цу хана йIовхал лоаттае аьле распоряжени лац юрта Совето. Цун из яла йиш-м яр. Цхьаннега а ца хоатташ из де йиш яр совхозо ше а. Цун нах ма бий уж лазарех лорабе безараш.

Цу хIаман йоакхо ца яр бахьан долаш дукха бераш цамогаш хул. Бераштa дарба дарга а царга хьежаш болча ноапошта телача больничин листашка а больница, школаш, берий беш йIоахъярга додачул дукхагIа рузкъа дIадода.

Кхы а вогIча хьал тIа я районин центральни больница. Геттара хоза я цун корпусаш аьхки, йIайхача хана, бакъда шел ма еллинге а, шийла хул цар чу а. Цу чура батареяш кIеззига мара йIоахлац. Больница корпусаш, нах чубаха цIенош, школа, берий беш йIоахъе езаш йола котельни дIадахача шера цкъаза болх ца беш хулар. Къаьстта хоалора шелал бийсана. Палаташкара нах Iе ца луш лелар. КIезиг-дукха а бIоахбала гIерташ электропешкащ электроплиткаш лелайора.

Укх шера а иштта да. Январе хургйола шелал хьакхача хIанз а гаьна я. Бакъда больница корпусашка-м шийла я. Малх хьежжаше, дийнахьа а шийла я. Бийсана кхы а шийлагIа я. ЦхьоалагIча октябре денз медицински учреждениеш, школаш, берий учреждениеш йIоахъергйолаш решени тIайийцача бакъахьа яр райисполкомо.

Республика унахцIено лораяра министра болх кердача режима тIа бакхарах дола приказ мишта кхоачашду хьажа Назрановски районин центральни больнице бахар облсовпрофа болхлой доверенни лор В. Парамонов. облсовпрофо хьийха вена Грозне № 3 йолча больница керттера лор Т. Дахкильгов шоашца а болаш. Медицински болхлой гIерт кулгалхоша шоашкара дIадехар чакхдаккха, бахача наьха хьашташ ма могга дикагIа кхоачаде. ХIаьта царга мишта булургба шоай болх шийла хилча? Сентября тIеххьарча деношка денз кабинеташкен палаташкен унахцIена волча сага мара лоалургйоацаш шийла я. Цамогаш волча сага, къаьстта бера из кхераме я.

Л. СИНЯКИНА,
облсовпрофа пресс-центра заведующи.

ЮРТАРЧА ШКОЛАШКА

«АЬШКА БУНКЕР»

Дега чІоагІа бохам беш да Наьсарерча Экажкъонгий-Юрта керда хьалъяьча школера хьал.

Гуйранарча шийлача малхо ди дІохь а даь кІезига-дуккха арахьа йІайха яле а кортош белажашка Іочу а тоІадаь меражаш сийн а енна шелалах озаденна дагІа зІамига берган. Ша мо шийла я классашка-клеткаш чу дІачувоалача хана цІувза аьшка наІараш, аьшка пенаш, цхьалха кизга латта аьшка кораш, диткъа каьхат хьалтеха аьшка тхов, бетона ий... «Укхо ювцара-м аьшка бункер ма йий», — аьнна хеталургда шоана. Я а я из-м павильонни аьшка конструкцех вІашагІъелла хІанзарчоа аьнна хьалъяь цхьа отар мо хІама. Вешта аьлча, къаьнача юкъерча школа пена дІатІалотаяь цхьа пристройка я-кх. Цох дика хургъяр бацадаараш дохка тика, е сов хІамаш чулелаю склад.

Новкъа сеца а веш ледкъ сога цу берий дай-ноаной: «ХІана дейнад вай селла ираз, мишта дешийт цу мочча холодильника чу зІамагІачарел а зІамагІча берашка?» — яхаш.

Шелалах тайп-тайпара лазараш а лувцаш цІагІа дусача берех хІанзлехьа а нийлхъяла йолаенна классаш. ХІанзлехьа жалобаши сигналаш ух лакхехьарча инстанцешка. Іа хьатІадеча цига хургдар дувца а дезац. ДІадолалуча хана-м, фаьлг мо хоза дІадоладеннадар из гІулакх. Школа хьалъе аьнна «кийча латташ» массех сборни цІеноош а дар, проекташ - договораш а яр... Бакъда, дешара шу гарга ме гІорт къахьберза болабелар мерза фаьлг. Цох хиннар-дисар хІанз гуш а да, школана тара цаІ хІама дац цун — тІера а чура а. Цул совгІа, отоплени а яц. Ша мо шийла я цу гІулакхла лаьрхІа классай пенашта юхе гІолла дІа-хьа яхка турбаш а. Йовхал тергйола яй а оттабаьбац.

Къе я классашка-клеткашка а. Хьехархочоа низткъа мара дІа-хьа вала юкъ яц бераш дагІача парташтен досканен юкъе. Доска берашта сел юхе хилийта дагІац педагогически бокъонех: бІаргаш толхаду цу гІулакхо.

Нахагара дикка сагІа дийхачоа (кхыча тайпара оалалургдац цу зданега дІаяхийта гІишлон - материалаш бІаргаейча) тара ба цига кулгаш дийттараш (лохехьа дувцаргда вай цох лаьца а). Дехьар а сехьар а ехаш, йоккхаш шоашка хьа-хьа мел кхаьча тайп-тайпара формаш, тайп-тайпара бесаш дола материалаш дІаахийтай цар цунга. Цудухьа я здани кор-кораяь пахашкаш тийхкача санна. Лард кхаь тайпара я: пІелг хьакхача а гІум Іоуха бетон еттай цхьаннахьа, шоллагІчахьа карташ ю керамзита кирпишк йиллай, кхоалагІчахьа аьшка-бетона блокаш яьхкай. ХІаьта маркхал-м мичахьара бенаб ховш бац. Лаьттарча наха иззаморг хьабеш хиннаб а хьабу а аьнна хезадац тхона, яхаш цецбувл юртара нах. Со се а дукха хьийжар цунга, пІелг хьекхаш кирпишкашта юкъера коанаш чу хьа а боахаш. Сона хеташ кІира меттел цох бийттар ІажагІа лоабати гІумми хила еза. Бераша цІогарган хьекхаш из хьабаьхача моттигашка лакхерча пенаштен кІаларча лардан юкъе къоргаш йоахк. ЦІогарган хац сона, михо юкъера гІум дІакххухьаш кІоагаш дувла доладеннад цунна-м хІанзлехьа а. ХІанз мо сиха из маркхал кхоачалой тІера из аьшка каркас харцара кхерам болаш да гІулакх. Цхьаккха тІехьале йоацаш хьабаьча балха, хий техача кулгахи лаьца-м дукха дувца деза, — хІана аьлча «туг техха» даь да укхаза хьа мел даьр. Зехьа деннарг лархІа мегаргдолаш да: хІанз-хІанз керда школа хьалъергья вайна, тІаккха даргда вай укх балех, яхаш дукхача шерашка цу юххьанцарча школа хьехархоша, бераша, цар дай-ноаноша тийса са. Цу «кердача школе дІачубахачахь мара-м бокъонца йола хало оза уж бола а мича беннаб. Хьалха маьждиг хиннача уж чухиннача здане чу а яр дІа-хьа хьовза моттиг йоацаш къе. Цигарчул а къегІа хІанзар яр а я. Цига а хулар занятеш кхаь сменах. Укхаза а хул. Дега бохам хул, кхоалагІча смене дийша а дийша баьдеча гІолла хотта а кегабеш, шоай ги доахкача тІормигел доаккхагІа доаца берган чудолхаш бІаргадайча. Укх гуйран хана а Іай а ди сиха дІа ма додий. Сайран шоай бераш лехаш ноаноша детта цІогІарч хоз унхаза каст-кастта.

Укх дунен тІа мел йола къел а мискал а цу школе вІашагІкхийттача санна хийтар сона кабинет-м хац, кхыметтел Іоха моттиг йоацаш хьийза цу школа директор Муталиева Іашат дагаехача. Классашка яр дІачуваха Іоха йиш йоацаш. Юххера а дехьарча а сехьарча пенех белаж дІахьекхалуча коридора чу гІолла дІа-хьа ухаш а лийна книжкаш чудолча, котама бу мо йолча складе хьаьша Іохове моттиг корайир директора...

Иштта я-кх «кердача» школа чура че а тІера суртсибат а. Иштта я-кх цига деша дагІача 450 гаргга долча берашта енна паргІато.

ХІанз дувцаргда вай цу гІишлон истори а. Из школа чухинна вай йийца къаьнара здани «бульдозер ехаш» йола а бераш цу чура арадаха деза яхаш дувцаш латта Іалаьмате дукха ха яр. ТІаккха юххера а укх шера ахкана юккъе райисполкома деннача пурамагІа юртсовета исполкомо решени йир: цхьан хана бусалба наха шоашта эшаш хьалъяь из здани царна юха дІалойла, цу чу деша дагІача берашта керда школа хьалъяьчул тІехьагІа, аьнна. Дика наха а хьаллоацаш гуманни акт я из. Цу дешо гІадбига нах, къаьстта мурдех бола нах, оарцагІбаьлар из школа хьалъеча белхи бе а тхоай низ дІакхоача гІо-новкъостал де а кийча да тхо, аьнна. Шоашка аьннача ханна (балхах мукъа болча деношка) арабувлаш новкъостал а дир цар, эше бІаь саг а ара а воалаш. Царгара, юртагахьара телха хІама нийсделанзар цу юкъе. Кегар лакхехьара болабелар...

— Районо-ра дахкийтад тхо, аьнна загалаш Іо а теха цхьа кагий нах дІабахар, — яхаш дувц юрта совета исполкома председатела Л. Сакаловас. — ТІаккха цхьанне даьча кхайкаралах хьагул а бенна наха белхий бир лард йолла саьнгараш йоахаш а кхыдола шоашка дІаденна балхаш деш а. — Укхаза ма е яр здани, дІа кхычахьа яьсса моттиг йолчча хьалъе, — яхаш аз а директора а деча дехарга ладувгІаш саг вацар. ХІаьта цу гІулакха керттера бехктокхаме бола районо заведующи М. Бакаев цу хьакъехьа оаха ду къамаьл вІалла дІатІаэцаш а вацар.

Лоацца аьлча, поэта Сергей Михалкова шийцхьан стихотворене тІа ювццача тайпара «циска цІа» дьгачул тІехьагІа йийтта яьсса фата я хьона массане а йийттар. ХІаравар бехках юстара вала гІийртав — кІалдисараш бераш да.

Из а йоацаш биса мегаш бар дешархой, — аьлар пристройка хьалъяьча районо цІерах хьайийлача «Темп» яхача кооператива председатела Картоев Азамат-Гире, — нагахьа санна тхоай йолача къел тІа тхо тохаденнадецаре. ХІаьта цу деношка мара вІашагІйолла ца йолаеннача тха кооперативе гІишлон материалах хІама яцар, кхыметтел хьастам а. Из болх хьабе аьнна цхьаннеца а оттаяь е договор, е проект а яцар. ХІанз а яц. Районо кІала ца йисийта оаха дІа-хьа удаш бовзача-безача нахагара дехарах хьатийна гІишлон-материалаш я цу школа дукххагІча даькъе дІаяхараш.

Бакълув кооператор. Из а йоацаш араюкъе диса мегаш хиннад бераш, царна даьннача «оарцага» хьежача.

Са боацаш дІадоладаь хІама цІаккха а нийса хиннадац. Цхьаккха хоадам, кхоачам, подрядчик, договор йоацаш из болх дІаболабар цецваллал хІама да. «Сога хаьтта хьалъяь гІишло яц из», — аьнна проект оттае тиганзар района архитекторо а. Из а харц вац, хІана аьлча, гІишло харцахьа а бакъахьа а хьалъяьчул тІехьагІа уттаяц уж проекташ.

ХІанз дІадаьннад из. Берий а дай-ноаной а дегаш а дохадаь «поезд» яхай. Керда школа хьал ца йича яргьяц, Іай дІайолаяь а. ХІана аьлча, из пристройна дІахетта юкъера школа ше а я бераш Іоховша моттиг йоацаш кхаь сменагІа болх беш. 20—30 шу хьалха 30 дешархочоа лаьрхІа хьалъяьча цу чу 1000 совгІа бер да дешаш.

ХІанз цхьа ди ца туллийташ эггара хьалха де дезар — бераш шелалах лорадари, кІезига-дукха мукъа укх Іай царна паргІато хургйола хІама дари да.

М. БАРИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

НИКАРАГУА. ХьатІадоагІача шера феврале хургдолча массане юкъарча хоржамашка (СФНО) доал деча Къаман кортмукъален Сандинистски фронтагара Никарагуа президенталла харжа кандидат оттаваьв Даниэль Ортега. Из решени тІайийцай СФНО общественни а профсоюзни а организацей, кагийча а юкъерча а юртбоахамей промышленнии предпринимателий объединеней 1700 совгІа делегато дакъа лоацаш хиннача халкъа съездо. Республика вице-президента кандидаталла Сандинистски фронтагара оттаваьв Серхио Рамирис.

СУРТА ТІА: Даниэль Ортега (аьттехьарвар). Серхио Рамирис.

Рейтер—ТАСС телесурт.

ДІАДОЛАДАЬР МЕЛ ЦА ДОЛИЙТАШ ДІАХО ДАХЬА ДЕЗА

Дукха хана денз хьадоагІаш да: сентябрь чакхбоаллаш — октябрь болалуш океанал дехьара керда хабараш кхачарга сатувсаш хул нах. Традици а хинна дІаэтта махиллара сентябрь бетта кхоалагІча шинара дийнахьа Нью-Йорке хьаелл ООН Генеральни Ассамблея сесси. Цига гуллу дерригача мехкашкара кулгалхой-деялаш. Ассамблее ювц дунен лоархІаме проблемаш, цу цхьан ханна хул лакхерча боарамера шин мехка юкъера переговораш, масала советско-американски яраш.

Укх шерарча гуйрана океанал дехьара хьауха керда хоамаш къаьстта дукха да. СССР-ей США-и арахьарча политика ведомствашта керте латтараш Джексоне (Вайоминг штате) вІашагІкхийттача барт баро хьабелл дунен халкъашта юкъера лоархІаме проблемаши советско - американски гІулакхий хьакъехьара дешаши къоастадара бола никъ. 25 сентябре дерригача дуненна дІахезар США президента ООН Генеральни Ассамблее ше къамаьл деш дІакхайкаяь, массанена хьашт долаш йола идеяш. ХІаьта шоллагІча дийнахьа цу трибуна тІара вай кхыча мехкашцарча гІулакхий министра дІакхайкайир керда советски инициативаш.

Цу тайпара дукха соглашенеш яр, вІаши барта бахкар, дунен халкъашта юкъера гІулакхаши США-нен СССР-ан юкъера гІулакхаши дикагІча оагІорахьа кІоаргга хувцадаларга бода никъ хьабеллаш йола керда предложенеш хьакхайкаяр законагІа хила доагІаш хІама да. Из да Іалаьмате боккха, дувцалга йоацаш хала, цхьабакъда 1985 шера ноябре пачхьалкхенашта керте латтараш Женеве вІашагІкхийттача хана денз шин мехко беш хьабенача беркатеча балхах хьахиннар. ХІаьта, хІанз барт баь махиллара хьатІайоагІа бІаьсти чакхйоаллаш — ахна долалуш лакхерча боараме хургйола переговораш а дика итогаш хулаш чакхъяла йиш йолаш я.

Вай кхыча мехкашцарча гІулакхий министра ООН Генеральни Ассамблея сессе къамаьл деш маалара, 1990 шера бІаьсти чакхйоаллаш — ахка долалуш лакхерча боараме советско-американски вІашагІкхетар хула ха хьатІакхоачача хана стратегически герзаш кІезигдара хьакъехьара Договор чІоагІдара йола таро хьахила йиш йолаш я. «Хьо раьза вий цу тайпарча вывода?» — хьаттад 27 сентябре американски журналисташа США президентага. Царна хьахеза жоп иштта да: «Ва, раьза ва со».

Лакхерча боараме хургдолча цу вІашагІкхетаре, Кремле а КІайча цІагІа а лерхІачох, кулгаш яздергда 1974 а 1976 а шерашка даь хиннача, бакъда хІанзалца ратификаци йиза долча машарерча вахара гІулакхашта ядерни тохкамаш дарен ядерни лелхамаш дарен хьакъехьарча договорашта долча протоколашта. Иштта шеко йоацаш да цу вІашагІкхетаро конструктивни хьисапе хІанз НАТО а Варшавски Договора Организаце а членаш долча мехкаша Европера герзашцара низаши моллагІдар санна дола герзи дуккха кІезигдара хьакъехьа еш йола переговораш дикка дІахьалхашкахьа югаргхилар.

Юххера а, белгалдаккха доагІаш да Вашингтонеи Джексонеи хиннача советско - американски переговораша, царна тІеххьа ООН Генеральни Ассамблея сессе США президента а советски арахьарча политика ведомствана керте латтачо а къамаьлаш даро химически герз дехкараи цун запасаш дІаяхараи бола никъ хьабийла хилар.

Цхьабакъда, из а дац деррига. Переговораш йолча хана барта баьхкаб кхы а дуккхача лоархІамеча проблемашта — регионални конфликташ дІаяхарах, гуманитарни проблемех, вІаши дІа-юха леладеча дукхача гІулакхех, наркотикаш дІайоаржаяра духьалар-ча, дунен халкъашта юкъерча терроризмана духьаларча къовсамах, иштта кхы дІахо долча дешашта.

Из ишта дале а белгалдаккха доагІа хургдолча вІашагІкхетаре бодача наькъагІа шинна а оагІон Іалаьмате боккха болх бе безаргба барт а баь дІаоттадаь дешаш договорийн протоколийн проектай меттала хургдолаш тоадара.

Из дика кхетадеш ва шаккъа а министр. Цудухьа переговораш чакхъяьнначул тІехьагІа хиннача пресс - конференце шинне а цхьатарра аьннад цар: керттерча проблемай хьакъехьа вІаши дІа-юха дувцар кхетадеш хиларгара уж кхоачашъяра шинна а оагІоно де дезар дарга довла деза ха хьатІакхаьчай.

Шинна а министра дийцачун уйла еш политически обозревателаша белгалдоах, цкъарчоа хетадала тарлучча тайпара сел атта доацаш этта реальни хьал теркал а деш кхы ха яьсса ца йоаеш гІулакх леладе дезалга.

Хаьдда аьлча фуд дувцар?

Американски пресса гучахьа яьду, Вашингтоне доал деш йолча республикански парте аьттехьарбарий влияни хІанз а чІоагІа я, уж ладувгІа а раьза бац, масала, ядерни герз белггала кІезигдара е дІадаккхара хьакъехьарча дешага, яхаш. ХІаьта цхьаькха а да тергалданза даргдоацаш, хІанз герзаш дІадахара тІехьарча низий болам мелбеннаб — дукххабараш ца тешача баьннаб тІом хилара болча кхерамах. ХІаьта хьаІоадеш долча герзий гувнаш-м латтачара меттахьа ца доалаш ма латтий. ДІайоахаш яраш алхха гаьна кхетар юкъерча боарамен кІезигагІей дола ракеташ мара мичай.

Цу хьалашка хІанзара американски администраци дукха ха йоацпаш а тІехьа ха дІаяхийта гІерташ яр наступательни стратегически герзаш кІезигдара хьакъехьара переговораш сихагІа дІайолае яхарашта духьала яла ца ловш а, хІаьта цу хьакъехьарча къамаьлага ладувгІа безам боацарашта ак ала цамогаш а. Договораш де йиш йола никъ хьабеллаш йола предложенеш Советски Союзо оттаьчул тІехьагІа США президентеи цун пачхаьалкхен секретарен уж предложенеш дІатІанийцар. Цхьабакъда, цу саххьате йолаелар кхытайпа оазаш а.

Масала, обороно министра Р. Чейне Сан-Франциско ше къамаьл деш аьннад. «СССР хьалха а санна США керттера военни моастагІа йолаш юс». Стратегически герза керда системаш хьаяра йола йоккхий программаш кхоачашъелга дІаходахьар хьа а дийхар.

ХІаьта цу хана Токио хиннача США вице-президента Д. Куэйла Японе премьер-министраца къамаьл деш аьннад: «Хьалха а санна тхона духьала латт ВІашагІкхийтта Штаташ а тхо тешаш мел дар хІалак де могаргдола держава... ХІанз а тхона хьалха да тха тхоай стратегически потенциал е тІема кийчонна ю расходаш белггала кІезигьяра хьакъехьара къамаьлаш де».

Цуд тІехьагІа из Р. Чейни ва-кх герзаш кІезигдара хьакъехьа СССР-ца баь барт эшаш хиларах йола шеко дІахо совъяккха гІерташ вар а. 27 сентябре журналисташка дІахьекхай цо Пентагоно кийчъяьча «СССР военни низ» яхача обзора бархІагІа издани. Цунна дешахьалхе язъяьр а из шева. Цига Р. Чейни ала гІерт ВІашагІкхийттача Штаташта бола «керттера кхерам» «советски тІема таронаш» я. ХІаьта хІанз журналисташта хьалхашка къамаьлаш деш из кхы а дІахо вахав, цо аьннад СССР «шецаІ мара боаца мохк ба хІанз ВІашагІкхийттача Штаташта кхерам тІалоаттабе низ болаш».

Американски инаралаши адмиралаши кхераш ба США-ей СССР-ой баьча барта перспективах, герзаш кІезигдара хьакъехьарча деша духьал контратака еш а ба. США военно-морской низий штаба начальника адмирала Карлайл Троста, масала, военни подрядчикий собране аьннад: «Советски лидера Горбачев Михаила машара инициативаш, мадарра аьлча боанг(?!) хила тарлу. Из бахьан долаш США а НАТО гІоллара цар союзникаш а мелъеннача позицеш тІа биса тарлу». «Цар вайга де деза яхар, аьннад адмирала, — вай потенциала духьалара кхерам ба».

Тамаш йолаш хІама дециний иштта хьадага а лувцаш доацар дувцар. Д. Куэйла, Р. Чейне, К. Троста кІаьд ца луш дІакхайкаду СССР-га США йохаяь дІаяккхал герз да, яхаш. Цар на хаций США-га СССР йохаялла герз долга? ХІаьта переговораш йолча хана дувцар-м шинна оагІон герзаш белггала кІезигдара хьакъехьа мадий, царга цхьатаррарча боараме, агрессена а доацаш шийн оборонана кхоачам хиллал мара герз царга дусаргдоацаш. Цхьабакъда, хІанз долаш долча герзах уж кхераш бале, хІана кхер уж герзаш кІезигдара беча бартах?

Из оамал-м йовзаш я. Иштта хулаш хьаденад американо - советски цхьана леладу гІулакхаш дегІадоаладара никъ хьа массаза бел. Герзаш дІадахара духьала барий цу тайпарча кампанеша баь баьнна барт бохабеш моттигаш а нийсъеннай. Цхьайолча хана хьакъал котдоалаш а нийсденнад. Дагадохийтаргда вай гаьна кхетар юкъерча боараме а кІезигагІа дола ракеташ дІаяхара хьакъехьарча Договора ратификации реализацни яра хьакъехьара дош къоастадеча хана массе хана шек бувлаш хинна деятелаш эша а беш президент Р. Рейгани цун оагІув хьаллоацараши котбовлар.

Вашингтонеи Джексонеи дІадоладаьр хІанзарча администрацена керте латтараша лерргагІа а тІатеІІа а дІахо дахьарах тийша хургда деррига. ХІаьта Советски Союза оагІонгахьара хІама таллхарг дац.

Юрий ЖУКОВ («Правда»).

ТОЛАМАШ ДАЬХАД

Дикача хьокхамашца чакхъяьккхар ийс бетта програм-ма «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Цар планал совгІа яьккхай ши миллион сома маьха продукци. Цу даькъе да 58300 тонн мехкдаьттей 58 миллион кубически метр гази.

Дика да кхыдола техникоэкономически хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лийрхІачул 6 процент лакхъеннай,

Продукци маьхалъяккхара оттадаь декхар тІеххоачашдарах, цох дІадодар кІезигде бІаь процент кхоачашъяьй продукци чакхйоаккхача заводашта бийдал лоаттаяра план.

Продукци маьхалъяккхара оттадаь декхар тІеххоачашде вІаштІехьдаьннад. Цу чотагІа миллион сом совгІа цІена пайда баьб мехкдаьттахоша.

Уж толамаш доахача эггара доккхагІдола дакъа юкъедихьад Б. Бабуков керте латтача № 4 йолча промысла къахьегамхоша. Социалистически яхье хьалхалатт операторааш Джубаев Шамсуддин, Загилов Анатолий, Быков Виктор, сварщик Попов Николай, мастераш Горбатенко Анатолий, Корнеев Анатолий, кхыбараш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

Наьха баркал — доккхагІдола совгІат

Бахача наха чуІе дукха фусамаш хьалъеш хиларца дувзаденна доккхийи бехктокхамен декхараш хьалхашка латт «Кавказспецстрой» треста чуйоагІача Добриев Султана кулгалдеча шоллагІча специализированни управлене коллективана. Вай республикерча городашкарча, юрташкарча коммунальни квартирашка, иштта наьха шоай доалахьарча цІеношка газ чуехкалга тІа-тІа дукхагІа хулаш латт укх тІехьарча шерашка. Шоай дерригa низаш тІадерзадаьд СпецСМУ-2 гІишлонхоша бахача наьха хІара фусаме газ хилийтара тІехьа. Беттагара беттага дукхагІа хулаш латт газ чуйилла йола наьха фусамаш. Из болх бара укхаза вІашагІъехкай звеноош, комплексни бригадаш а. Цар юрташка, болхлой поселкашка, городашка ехк газопроводаш. Из гІулакх къаьстта дика вІаштІехьа а даьккха, хьинар кхо ца деш къахьегаши хадданза социалистически яхье хьалха латташи хиларца белгалъяьнна дукха бригадаш я укхаза. Царех я Цечоев Муслим, Коробченко Владимир, Кутаев Іадлан керте латтача газовикий бригадаш. ХІара сменагІа нормаш 120 — 130 процент кхоачашъю цар. Цудухьа ийс бетта план ханал хьалха кхоачашъярах рапорт деннад цу бригадай газовикаша. ХІаьта СпецСМУ участкашта юкъе яьржача яхье хьалха латт Котиев Беслани Рисаев Мувсан керте латтача участкай коллективаш. Цхьа бутт дІабохийтац цар шоаш тІайийца декхараш дикка тІеххоачаш ца деш.

Коммунальнии иштта бахача наьхеи цІеношка газ чуюллаш СпецСМУ-2 гІишлонхоша-газовикаша дукха балхаш деш хиларах дола масалаш доаладе йиш я. Укх пятилетка шерех цхьаккха шу дІадахийтадац цар шоаш тІайийца декхараш дикка тІеххоачаш ца деш. Духхьал дІадахача шера наьха цІеношка газ чуюллаш, распределительни газопроводаш йоахнаш даь гІишлон-монтажни балхаш цхьа миллиони 935 эзари сома маьха хилар. Уж дар пачхьалкхен планагІа лаьрхІачул 35 эзар сома маьха дукхагІа. Цу шера 19,5 километр дІоахал дола газопровод йилла езача цар 35 километр гаргга дІоахал дола газопровод йиллар. Иштталла дІоахал дола газопровод цар йиллар Урус-Мартане, Саьмулашка, Закан-Юрта, Грозненски, Пригородни яхача юрташка, городе Грозне, кхычахьа. Шиъ ахи километр дІоахал дола газопровод йиллар Наьсарен районерча Сурхотіа. ХІанз цига а сихденна газ чуюллаш латт.

Уж балхаш деча газовикаша деш дар Іалаьмате боккха лоархІам болаш гІулакх да, хІана аьлча, лакхе цІераш яьхача юрташка бахача наьха шоай доалахьарча хІара цІагІа газ чуйилла, шоай бытовой хьалаш тоаде йиш хургья. Цул совгІа, уж чуІеча фусамашка йІайхагІа хилийтара СпецСМУ-2 гІишлонхоша-газовикаша деш дола балхаш да уж. Юрташка бахача наьха цІеношка газ чуйилла яьлча йоккха паргІато кхоач царга, кІора лохаш, дахча кхухьаш сагота хьувза безаш хилац уж.

Соахка 1220 долча цІеношка газ чуйиллар цар, пачхьалкхен план дикка тІехкхоачаш а еш. Цу даькъе юрташка бахача наьха шоай доалахьарча 700 совгІа долча цІеношка чуйиллар газ. Долче, цар бытови хьалаш дикка тоаделар. Шоай цІеношка газ чуйилларах дегаш гІоздаьннача бІаьш болча дезалаша дег тІара доагІача дІайхача дешашца чІоагІа баркал яхаш, ловцаш доах из паргІато шоашта еннача гІишлонхошта-газовикашта. Эггара бочагІа дола совгІат лоархІ цунах СпецСМУ-2 коллективо.

Шоай хьинари низи кхо ца беш къахьегаши башха-дика производственни хьокхамаш доахаши бола газовикаш кІезига бац укхаза. Царех ва сварщик Морозов Владимир, изолировщик Лавренов Павел, трактористаш Самбиев Мохьмад, Амалов Хьасан, слесарь Безбородов Сергей, кхы дукха бараш а. Цар хІара сменагІа нормаш 140 — 150 процентал чухьнахьа кхоачашъяц.

Самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача хьалашка къахьегача СпецСМУ гІишлонхоша тІагІертта къовсам лоаттабеш кхоачашду гІишлон балхаш, шоай дерригa технико-экономически хьокхамаш беттагара беттага дикагІа хилийтара. Цу кердача системагІа болх бе болабелча денз цу даькъе дика кайоалаш къахьегаш ба уж. Масала, хІара болхлочоа дІалаьрхІача соахка кхоачашдаь гІишлон балхаш 11700 совгІа сома маьха да, пачхьалкхен планагІа хІаране кхоачашде дезаш хиннар 10850 сома маьха мара доацача. ГІишлон балхашка дІадодар кІезигдарах металл, электроэнерги, кхыйола гІишлон материалаш кхоярах СпецСМУ коллективо 300 эзар сом пайда бир пачхьалкхенна. Бахача наха бытовой гІулакхаш дара задани 158 процент кхоачашйир цо. Планал тІех даь бытовой гІулакхаш цхьа бІаь эзар сома маьха хилар.

Экономически реформа хьалашка шоаш къахьегаш хиннача хьалхарча шера дакъха къахьегама толамаш шийттагІча пятилетка дикълагІча шера кхы а дикагІа хилийтара доккхий декхараш тІайийцад гишлонхошагазовикаша. Цар дош деннад гІишлон-монтажни балхаш дара укх шера план 28 декабре кхоачашъе, планал совгІа ткъо эзар сома маьха гІишлон балхаш де, йоагІачул дукхагІа ткъаь квартире газ чуйилла, кхо километр дІоахал дола газопроводаш яхка, къахьегама овсарле ах процент лакхъе.

Ийс бетта задани толамца кхоачаш а еш, газ чуйиллай 830 цІагІа. Цу даькъе юрташка 750 цІагІа.

Предприяте гІишлонхоша доаха къахьегама толамаш кхы а дикагІа хила йиш йолаш дар, нагахь санна, цар балха тІа цхьадола кхоачамбоацараши халонаши ца нийслоре. Царна поставкаш еча организацеша хан-ханнахьа а боаггІача боарамагІа а лоаттаяц царна чІоагІа эшаш йола материалаш, къаьстта карбиди ацетони. Цар болх хьовзам боацаш дІабахийтара шера царна эш 15 тонн карбид, хІаьта цу юкъа СпецСМУ-2 хьакхоачаш яр цаІи ахи е ши тонн карбид мара яц. Вож юхе мел йисар юхлург йоахаш, ехаш хьувза безаш хул газовикаш. Цу гІулакхо каст-каста газовикий болх юкъагІбоах. Иштта цар балха тІа чІоагІа Іаткъаш да цига болх беш йола механизмаш къаенна, тишъенна, баланса тІера дІа а йоахаш, списани е езаш йола ха хьатІаэтта уж хилар. Уж кхоачамбоацараш сихха дІададаханза даргдоацаш да. Из дар сийлен декхар да СпецСМУ-2, иштта поставщиккий кулгалхой.

Б. КОСТОЕВ.

Хьахоададу моттиг

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕНИЯ АБОНЕМЕНТА!

На абонементе должен быть проставлен оттиск кассовой машины.

При оформлении подписки (переадресовки) без кассовой машины на абонементе проставляется оттиск календарного штемпеля отделения связи. В этом случае абонемент выдается подписчику с квитанцией об оплате стоимости подписки (переадресовки).

Для оформления подписки на газету или журнал, а также для переадресования издания бланк абонемента с доставочной карточкой заполняется подписчиком чернилами, разборчиво, без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах Союзпечати.

Заполнение месячных клеток при переадресовании издания, а также клетки «ПВ — МЕСТО» производится работниками предприятий связи и Союзпечати.

Хьамсара газет дешараш!

Тха газет яздайта шоана аттагІа хургдолаш оаха кепатох ер абонентни бланк. Цун тІехьашкахьара оагІув я укхаза шоана гуш яр. Бланка хьалхашкахьара оагІув — йиълагІча оагІо тІа.